

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Львівський національний університет імені Івана Франка
 Відокремлений структурний підрозділ
 «Педагогічний фаховий коледж
 Львівського національного університету імені Івана Франка»

В.о. директора Коледжу О.І. Сурмач

« 31 » серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ГІГІЄНА
 ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**
 Спеціальність **012 Дошкільна освіта**

Статус дисципліни нормативна
 Нормативна (вибіркова)

Циклова комісія **викладачів фахових дисциплін початкової освіти**

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисциплін Кредити ЄКТС	Кількість годин						Вид семестрового контролю		
				Аудиторні заняття					Самостійна робота	Курсова робота	Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	I	I	90/3	36	18			18	54		1	
Заочна	I	I	90/3	20	16			4	70		1	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки **фахового молодшого бакалавра**
 Освітньо-професійний ступінь

Розробники:

Л.Я.Гриньо
 Підпис

Л.Я.Гриньо
 Ініціали та прізвище викладача (науковий ступінь та вчене звання)

Затверджено на засідання циклової комісії **викладачів фахових дисциплін початкової освіти**
 Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Голова циклової комісії

Г.В.Подановська
 Підпис

Г.В.Подановська
 Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні Педагогічної ради Коледжу.

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу - розкрити анатомо-фізіологічні особливості організму людини в різні періоди онтогенезу, науково обґрунтувати заходи щодо збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей і підлітків шкільного віку, створити стійку мотивацію щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, сформувати комплекс оздоровчих та гігієнічних умінь і навичок, здоров'я, збережувальну компетентність.

Предмет: анатомо-фізіологічні особливості дитячого організму.

Завдання курсу:

- ознайомлення з загальним закономірностями росту та розвитку дітей та підлітків шкільного віку, віковою періодизацією та критичними періодами розвитку;
- встановлення взаємозв'язку будови і функцій органів і систем органів організму людини;
- ознайомлення з віковими фізіологічними процесами, що відбуваються в організмі дітей;
- ознайомлення з біохімічними основами спадковості і мінливості, механізмами онтогенезу;
- визначення факторів, які впливають на здоров'я: біологічні задатки і можливості, соціальне середовище, екологічні умови;

Заплановані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати:**

- генетичні системні механізми онтогенезу; загальні закономірності росту і розвитку дітей і підлітків;
- особливості процесів дихання, кровообігу, травлення, обміну речовин, терморегуляції, виділення, функціонування нервової та ендокринної систем, їх взаємозв'язок;
- зв'язок організму з навколишнім середовищем і фактори, що зберігають та порушують здоров'я; складові і фактори формування здорового способу життя.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **вміти:**

- застосовувати знання для пояснення фізіологічних, біохімічних, генетичних процесів, екологічних ситуацій;
- розпізнавати органи і системи органів, пояснювати зв'язок між будовою і функцією;
- використовувати науково обґрунтовані гігієнічні рекомендації з організації навчально-виховного процесу, режиму дня і відпочинку, харчування дітей, обладнання, планування і благоустрою загальноосвітніх навчальних закладів;
- обґрунтовувати необхідність для сучасної людини набуття здоров'язбережувальної компетенції;
- визначати основні чинники формування здорового способу життя; пояснювати шкідливість впливу факторів ризику на здоров'я людини;
- встановлювати етапи, найбільш чутливі до педагогічних впливів, направлених на розвиток сприймання, уваги і пізнавальних процесів учнів.

Студент набуде компетентностей:

1. Загальні компетентності:

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7 Здійснення безпечної діяльності.

ЗК8 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

2. Спеціальні компетентності:

СК2 Здатність до фізичного розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, формування життєво необхідних умінь та навичок, рухового досвіду та розвитку фізичних якостей.

СК3 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку навичок безпечної поведінки в довкіллі, навичок орієнтування на сталий розвиток.

СК4 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку основ здорового способу життя, здоров'язбережувальних навичок.

СК13 Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

СК15 Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Результати навчання:

РН 1. Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини

РН 2. Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії

РН 3. Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей

РН 8. Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку

РН 10. Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

Зміст дисципліни:

Змістовий модуль 1.

Тема 1.Анатомія, фізіологія та гігієна в системі медико-біологічних наук.Організм – цілісна система.

Анатомія, фізіологія та гігієна як медико-біологічні дисципліни. Їх предмет і завдання. Коротка історія становлення анатомії, фізіології та гігієни як самостійних дисциплін.Організм як єдине ціле. Рівні організації людського організму. Поняття про механізми регуляції функцій людського організму, адаптацію та гомеостаз.

Тема 2.Загальні закономірності росту та розвитку людського організму. Вікова періодизація дитячого віку.

Поняття росту та розвитку, закономірності росту і розвитку організму людини. Поняття вікової періодизації, періоди розвитку організму людини. Критичні періоди розвитку людського організму. Поняття про біологічний та хронологічний вік людини, їхня залежність від способу життя індивіда.

Тема 3.Будова скелета та м'язової системи людини.

Будова опорно-рухового апарату та його значення. Осьовий скелет: будова черепа, хребта, грудної клітки. Додатковий скелет: скелет верхньої та нижньої кінцівок. Роль м'язової системи у життєдіяльності організму. Основні групи м'язів.

Тема 4. Загальний план будови, значення та властивості нервової системи людини. Будова та функції спинного мозку.

Значення і функції нервової системи. Загальна схема будови нервової системи. Основні етапи розвитку нервової системи. Будова та функції спинного мозку людини.

Тема 5.Будова та функції головного мозку.

Будова головного мозку людини, основні відділи, їх значення та функції. Особливості росту та розвитку головного мозку дитини.

Тема 6. Вища нервова діяльність та її вікові особливості.

Поняття про вищу нервову діяльність. Поняття про рефлекс та будову рефлекторної дуги. Умовні та безумовні рефлекси, їх особливості і значення. Перша і друга сигнальні системи людського організму. Особливості вищої нервової діяльності дітей.

Тема 7. Органи чуттів та їх значення для людини.

Нюх, аналізатор нюху. Смак, аналізатор смаку. Дотик, нервовий механізм дотику. Будова та функції органа зору. Будова та функції органа слуху..

Тема 8. Анатомія та фізіологія шкіри.

Будова шкіри людини та її основні функції. Залозистий апарат шкіри, значення судинно-рухових реакцій та потовиділення. Вікові особливості будови шкіри..

Контроль знань Модуль 1.

Змістовий модуль 2.

Тема 9. Ендокринна система людини та її вікові особливості.

Поняття про гуморальну регуляцію та її особливості. Гормони, їх особливості та механізм дії. Ендокринні залози, їх функції та вплив на ріст і розвиток дитячого організму.

Тема 10. Органи виділення та їх значення для організму людини.

Будова, значення та функції органів виділення. Анатомія та фізіологія органів сечовиділення. Будова нирок. Механізм утворення сечі. Нервова і гуморальна регуляція процесів сечоутворення та сечовиділення. Розвиток регуляторних механізмів довільного сечовипускання у дітей.

Тема 11. Серцево-судинна система та її особливості в дитячому віці.

Будова серця. Загальна схема великого та малого кіл кровообігу. Рух крові по судинах. Властивості серцевого м'язу. Автоматизм серця. Поняття про кров'яний тиск. Нервові та гуморальні впливи на серце та судини. Особливості серцево-судинної системи в дитячому віці.

Тема 12. Кров – внутрішнє середовище організму. Фізіологічні властивості крові.

Кров як внутрішнє середовище організму, її основні функції. Плазма та формені елементи крові. Поняття про групи крові людини та резус-фактор, а також несумісність за групами крові чи резус-фактором.

Тема 13. Анатомія та фізіологія органів травлення.

Значення, будова та функції органів травлення. Регуляція травлення. Особливості травлення в дітей. Роль печінки, підшлункової залози та жовчного міхура в процесах травлення.

Тема 14. Анатомія та фізіологія органів дихання. Особливості органів дихання в дітей раннього віку.

Значення, будова та функції органів дихання. Поняття про дихальні рухи, життєву ємкість легень. Рефлекторна та гуморальна регуляції дихання. Особливості збудливості дихального центру в дітей різного віку. Виховання правильного дихання в дітей.

Контроль знань Модуль 2.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин									
	Денна форма навч.					Заочна форма навч.				
	Усього	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні (семін.) заняття	СРС	Усього	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні (семін.) заняття	СРС
I семестр										
Змістовний модуль I										
Анатомія, фізіологія та гігієна в системі медико-біологічних наук. Ріст та розвиток людського організму. Анатомія, фізіологія та гігієна нервової, опорно-рухової систем людського організму та їх вікові особливості. Анатомія та фізіологія шкіри.										
Тема 1. Анатомія, фізіологія та гігієна в системі медико-біологічних наук. Організм – цілісна система.	5	2			3	7	2			5
Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку людського організму. Вікова періодизація дитячого віку	5			2	3	7	2			5
Тема 3. Будова скелета та	6	2			4	7	2			5

м'язової системи людини.										
Тема 4. Загальний план будови, значення та властивості нервової системи людини. Будова та функції спинного мозку.	8	2		2	4	7	2			5
Тема 5. Будова та функції головного мозку.	6	2			4	7	2			5
Тема 6. Вища нервова діяльність та її вікові особливості.	6			2	4	5				5
Тема 7. Органи чуттів та їх значення для людини.	6			2	4	5				5
Тема 8. Анатомія та фізіологія шкіри.	6	2			4	5	2			5
<i>Контроль знань – Модуль 1</i>	2			2		1			1	
Змістовий модуль 2. Анатомія, фізіологія та гігієна ендокринної, імунної, серцево-судинної, травної, дихальної, сечовидільної систем та системи крові. Їх вікові особливості.										
Тема 9. Ендокринна система людини та її вікові особливості.	6	2			4	6			1	5
Тема 10. Органи виділення та їх значення для організму людини.	6			2	4	5				5
Тема 11. Серцево-судинна система та її особливості в дитячому віці.	6	2			4	7	2			5
Тема 12. Кров – внутрішнє середовище організму. Фізіологічні властивості крові.	6			2	4	5				5
Тема 13. Анатомія та фізіологія органів травлення.	6	2			4	6	1			5
Тема 14. Анатомія та фізіологія органів дихання. Особливості органів дихання в дітей раннього віку.	6	2			4	6	1			5
<i>Контроль знань – Модуль 2</i>	2			2		2			2	
Підсумкове заняття.	2			2						
Разом за I семестр	90	18		18	54	90	16		4	70

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст лекційного курсу для студентів денної форми навчання
I семестр

№ з/п	Перелік тем лекцій	Кількість годин
1.	Анатомія, фізіологія та гігієна в системі медико-біологічних наук. Організм – цілісна система. Анатомія, фізіологія та гігієна як медико-біологічні дисципліни.	

	Їх предмет і завдання. Коротка історія становлення анатомії, фізіології та гігієни як самостійних дисциплін. Організм як єдине ціле. Рівні організації людського організму. Поняття про механізми регуляції функцій людського організму, адаптацію та гомеостаз.	2
2.	Будова скелета та м'язової системи людини. Будова опорно-рухового апарату та його значення. Осьовий скелет: будова черепа, хребта, грудної клітки. Додатковий скелет: скелет верхньої та нижньої кінцівок. Роль м'язової системи у життєдіяльності організму. Основні групи м'язів.	2
3.	Загальний план будови, значення та властивості нервової системи людини. Будова та функції спинного мозку. Значення і функції нервової системи. Загальна схема будови нервової системи. Основні етапи розвитку нервової системи. Будова та функції спинного мозку людини.	2
4.	Будова та функції головного мозку. Будова головного мозку людини, основні відділи, їх значення та функції. Особливості росту та розвитку головного мозку дитини.	2
5.	Анатомія та фізіологія шкіри. Будова шкіри людини та її основні функції. Залозистий апарат шкіри, значення судинно-рухових реакцій та потовиділення. Вікові особливості будови шкіри.	2
6.	Ендокринна система людини та її вікові особливості. Поняття про гуморальну регуляцію та її особливості. Гормони, їх особливості та механізм дії. Ендокринні залози, їх функції та вплив на ріст і розвиток дитячого організму.	2
7.	Серцево-судинна система та її особливості в дитячому віці. Будова серця. Загальна схема великого та малого кіл кровообігу. Рух крові по судинах. Властивості серцевого м'язу. Автоматизм серця. Поняття про кров'яний тиск. Нервові та гуморальні впливи на серце та судини. Особливості серцево-судинної системи в дитячому віці.	2
8.	Анатомія та фізіологія органів травлення. Значення, будова та функції органів травлення. Регуляція травлення. Особливості травлення в дітей. Роль печінки, підшлункової залози та жовчного міхура в процесах травлення.	2
9.	Анатомія та фізіологія органів дихання. Особливості органів дихання в дітей раннього віку. Значення, будова та функції органів дихання. Поняття про дихальні рухи, життєву ємкість легень. Рефлекторна та гуморальна регуляції дихання. Особливості збудливості дихального центру в дітей різного віку. Виховання правильного дихання в дітей.	2
	Разом за I семестр	18

**Зміст лекційного курсу для студентів заочної форми навчання
I семестр**

№ з/п	Перелік тем лекцій	Кількість годин
1.	Анатомія, фізіологія та гігієна в системі медико-біологічних наук. Організм – цілісна система. Анатомія, фізіологія та гігієна як медико-біологічні дисципліни. Їх предмет і завдання. Коротка історія становлення анатомії, фізіології та гігієни як самостійних дисциплін. Організм як єдине ціле. Рівні організації людського організму. Поняття про механізми регуляції функцій людського організму, адаптацію та гомеостаз.	2

2.	Загальні закономірності росту та розвитку людського організму. Вікова періодизація дитячого віку. Поняття росту та розвитку, закономірності росту і розвитку організму людини. Поняття вікової періодизації, періоди розвитку організму людини. Критичні періоди розвитку людського організму. Поняття про біологічний та хронологічний вік людини, їхня залежність від способу життя індивіда.	2
3.	Будова скелета та м'язової системи людини. Будова опорно-рухового апарату та його значення. Осьовий скелет: будова черепа, хребта, грудної клітки. Додатковий скелет: скелет верхньої та нижньої кінцівок. Роль м'язової системи у життєдіяльності організму. Основні групи м'язів.	2
4.	Загальний план будови, значення та властивості нервової системи людини. Будова та функції спинного мозку. Значення і функції нервової системи. Загальна схема будови нервової системи. Основні етапи розвитку нервової системи. Будова та функції спинного мозку людини.	2
5.	Будова та функції головного мозку. Будова головного мозку людини, основні відділи, їх значення та функції. Особливості росту та розвитку головного мозку дитини.	2
6.	Анатомія та фізіологія шкіри. Будова шкіри людини та її основні функції. Залозистий апарат шкіри, значення судинно-рухових реакцій та потовиділення. Вікові особливості будови шкіри..	2
7.	Серцево-судинна система та її особливості в дитячому віці. Будова серця. Загальна схема великого та малого кіл кровообігу. Рух крові по судинах. Властивості серцевого м'язу. Автоматизм серця. Поняття про кров'яний тиск. Нервові та гуморальні впливи на серце та судини. Особливості серцево-судинної системи в дитячому віці.	2
8.	Анатомія та фізіологія органів травлення. Значення, будова та функції органів травлення. Регуляція травлення. Особливості травлення в дітей. Роль печінки, підшлункової залози та жовчного міхура в процесах травлення.	1
9.	Анатомія та фізіологія органів дихання. Особливості органів дихання в дітей раннього віку. Значення, будова та функції органів дихання. Поняття про дихальні рухи, життєву ємкість легень. Рефлекторна та гуморальна регуляції дихання. Особливості збудливості дихального центру в дітей різного віку. Виховання правильного дихання в дітей.	1
	Разом за I семестр	16

**Перелік практичних (лабораторних, семінарських) занять
для студентів денної форми навчання
I семестр**

№ з/п	Тема практичного (лабораторного, семінарського) заняття	Кількість годин
1.	Загальні закономірності росту та розвитку людського організму. Вікова періодизація дитячого віку. Поняття росту та розвитку, закономірності росту і розвитку організму людини. Поняття вікової періодизації, періоди розвитку організму людини. Критичні періоди розвитку людського організму. Поняття про біологічний та хронологічний вік людини, їхня залежність від способу життя індивіда.	2

2.	Будова та функції спинного мозку. Основні відділи, їх значення та функції. Особливості росту та розвитку головного мозку дитини.	2
3.	Вища нервова діяльність та її вікові особливості. Поняття про вищу нервову діяльність. Поняття про рефлекс та будову рефлекторної дуги. Умовні та безумовні рефлекси, їх особливості і значення. Перша і друга сигнальні системи людського організму. Особливості вищої нервової діяльності дітей.	2
4.	Органи чуттів та їх значення для людини. Нюх, аналізатор нюху. Смак, аналізатор смаку. Дотик, нервовий механізм дотику. Будова та функції органа зору. Будова та функції органа слуху.	2
5	Контроль знань –Модуль 1	2
6.	Органи виділення та їх значення для організму людини. Будова, значення та функції органів виділення. Анатомія та фізіологія органів сечовиділення. Будова нирок. Механізм утворення сечі. Нервова і гуморальна регуляція процесів сечоутворення та сечовиділення. Розвиток регуляторних механізмів довільного сечовипускання у дітей.	2
7.	Кров – внутрішнє середовище організму. Фізіологічні властивості крові. Кров як внутрішнє середовище організму, її основні функції. Плазма та формені елементи крові. Поняття про групи крові людини та резус-фактор, а також несумісність за групами крові чи резус-фактором.	2
8.	Контроль знань –Модуль 2	2
9.	Підсумкове заняття.	2
	Разом за I семестр	18

**Перелік практичних (лабораторних, семінарських) занять
для студентів заочної форми навчання
I семестр**

№ з/п	Тема практичного (лабораторного, семінарського) заняття	Кількість годин
1.	Контроль знань –Модуль 1	1
2.	Ендокринна система людини та її вікові особливості. Поняття про гуморальну регуляцію та її особливості. Гормони, їх особливості та механізм дії. Ендокринні залози, їх функції та вплив на ріст і розвиток дитячого організму.	1
3.	Контроль знань –Модуль 2	2
	Разом за I семестр	4

**Самостійна робота
для студентів денної форми навчання
I семестр**

Номер тижня	Тема самостійної роботи	Кількість годин
1.	Типи тканин людського організму.	3
2.	Особливості періодів дитячого віку.	3
3.	Будова кісток.	4
4.	Будова та скорочення м'язів.	4
5.	Профілактика порушень постави в дітей. Викривлення хребта. Плоскостопість.	4
6.	Спинномозкові нерви: зони іннервації та функція, яку вони виконують.	4
7.	Сенсорні зони кори головного мозку.	4
8.	Сон та його значення для організму дитини.	4
9.	Обмін речовин та енергії в організмі людини.	4
10.	Вітаміни та їх значення для організму людини.	4
11.	Методи загартовування дітей.	4
12.	Гігієна серцево-судинної системи в дітей.	4
13.	Гігієна органів травлення в дітей. Принципи раціонального харчування	4
14.	Гігієна органів дихання в дітей.	4
	Разом за I семестр	54

**Самостійна робота
для студентів заочної форми навчання
I семестр**

Номер тижня	Тема самостійної роботи	Кількість годин
1.	Типи тканин людського організму.	5
2.	Особливості періодів дитячого віку.	5
3.	Будова кісток.	5
4.	Будова та скорочення м'язів.	5
5.	Профілактика порушень постави в дітей. Викривлення хребта. Плоскостопість.	5
6.	Спинномозкові нерви: зони іннервації та функція, яку вони виконують.	5
7.	Сенсорні зони кори головного мозку.	5
8.	Сон та його значення для організму дитини.	5
9.	Обмін речовин та енергії в організмі людини.	5
10.	Вітаміни та їх значення для організму людини.	5
11.	Методи загартовування дітей.	5
12.	Гігієна серцево-судинної системи в дітей.	5
13.	Гігієна органів травлення в дітей. Принципи раціонального харчування	5
14.	Гігієна органів дихання в дітей.	5
	Разом за I семестр	70

4. ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНЕСЕНО НА ІСПИТ З ДИСЦИПЛІНИ

I блок

1. Предмет і завдання курсу «Анатомія, фізіологія та гігієна дітей шкільного віку».
2. Клітина – структурно-функціональна одиниця організму.
3. Тканини тіла та їх функції.
4. Ріст та розвиток як універсальні властивості організму, їх стадії та закономірності.
5. Вікова періодизація біологічного розвитку дитини, її критерії.
6. Будова і значення опорно-рухового апарату. Вікові особливості розвитку скелета.
7. Будова та хімічний склад кісток.
8. Типи з'єднань кісток. Ріст і розвиток кісток.
9. Загальна характеристика скелету.
10. Будова скелету голови, тулуба, кінцівок.
11. Будова і функції зубів. Їх ріст, розвиток та заміна в дітей.
12. Загальна характеристика м'язової системи.
13. Види м'язової тканини. Основні групи м'язів, їх значення.
14. Загальний план будови та значення нервової системи.
15. Будова та функції головного мозку.
16. Будова і функції спинного мозку. Розвиток спинного мозку.
17. Кора великих півкуль головного мозку. Розміщення функціональних зон в корі великих півкуль, їх значення та розвиток.
18. Загальний план будови та функціонування сенсорних систем.
19. Будова аналізатора за І.П.Павловим.
20. Статеві залози. Статеве дозрівання у хлопчиків та дівчаток.
21. Зорова сенсорна система, її будова і функції.
22. Вікові особливості зору. Механізм сприйняття світла.
23. Слуховий аналізатор, його будова і функції. Механізм сприйняття та передачі звуку.
24. Вікові особливості слуху та його основні характеристики.
25. Загальна характеристика ендокринної системи.

II блок

1. Рух крові по судинах. Оцінка значень кров'яного тиску.
2. Велике та мале кола кровообігу. Особливості кровообігу плода.
3. Імунітет. Типи і форми імунітету.
4. Щеплення та вакцинація дітей.
5. Травлення в шлунку та кишечнику.
6. Вікові особливості процесів травлення у дітей.
7. Критичні періоди розвитку людини.
8. Поняття про вроджені вади розвитку.

9. Роль печінки і підшлункової залози у процесах травлення.
10. Механізм сечоутворення. Склад первинної та вторинної сечі.
11. Вікові особливості сечоутворення та сечовиділення.
12. Біологічне значення травлення. Регуляція процесів травлення в ротовій порожнині.
13. Газообмін у легенях та тканинах. Життєва ємність легень. Дихальний цикл.
14. Роль нирок у підтриманні водно-сольового гомеостазу. Вікові особливості діяльності нирок.
15. Рецептор - перша ланка рефлексорної дуги. Види рецепторів.
16. Щитовидна залоза, її вплив на фізичний і розумовий розвиток дитини.
17. Вплив фізичних вправ, трудової активності та відпочинку на ріст, розвиток і здоров'я дітей.
18. Робота серця. Серцевий цикл. ЧСС.
19. Вікові особливості функціонування серця.
20. Основні властивості нервової тканини. Збудливість, провідність, подразливість та проведення збудження в нервовій тканині.
21. Рефлекс. Класифікація рефлексів.
22. Умовні та безумовні рефлекси.
23. Вікові морфологічні та функціональні особливості діяльності серцево-судинної системи.
24. Фізіологічні механізми загартування організму дитини повітрям, сонячним промінням та водою. Механізм терморегуляції.
25. Обмін поживних речовин і енергії. Енергетичний обмін.

III блок

1. Шкідливі звички та їх вплив на ріст і розвиток організму.
2. Гігієна органів слуху. Негативна дія шуму на організм людини.
3. Режим освітлення в навчальних приміщеннях.
4. Переваги та недоліки використання ламп накаливання та люмінесцентних ламп.
5. Природа та значення сну. Гігієна сну дитини.
6. Гігієнічні вимоги та догляд за шкірою, нігтями і волоссям дітей.
7. Гігієнічні вимоги до дитячого одягу та взуття.
8. Режим харчування дітей.
9. Гігієна харчування дітей.
10. Постава, ознаки правильної постави. Порушення постави у дітей та її профілактика.
11. Гігієна органів зору. Короткозорість і далекозорість – аномалії рефракції ока.
12. Плоскостопість, та її профілактика у дітей.
13. Гіподинамія та її наслідки для дитячого організму.
14. Рухова активність та здоров'я школярів.
15. Вітаміни. Санітарно-гігієнічні вимоги до збереження вітамінів у продуктах харчування.
16. Зуби, їх ріст і розвиток у дітей.
17. Гігієна ротової порожнини.
18. Гігієна органів дихання.
19. Повітряний та температурний режими дошкільних закладах.

20. Гігієнічні вимоги до освітлення навчальних приміщень і робочого місця дитини.
21. Вплив фізичних вправ і трудової активності на розвиток опорно-рухового апарату дитини.
22. Хвороби дихальної системи та запобігання їм.
23. Профілактика захворювань і травм опорно-рухового апарату.
24. Профілактика захворювань серцево-судинної системи.
25. Принципи складання добового меню для дітей дошкільного віку.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, дискусії, бесіди з тем, виступи, робота з інтернет джерелами, аналіз та інтерпретація отриманих даних, виконання практичних завдань.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У навчальному процесі застосовуються такі методи контролю:

- **попередній, діагностичний:** спостереження за різними видами діяльності, стимулювання старанності та відповідальності у засвоєнні нових знань і навичок, творчості, самоконтролю;
- **поточний, заохочувальний:** усний діалог, доповідь, коротке повідомлення (проміжний результат);
- **тематичний, модульний:** тестування (конкретний результат на рубіжному етапі);
- **підсумковий:** складання іспиту, який можливий при позитивних оцінках за різні види роботи.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Якість засвоєння змісту навчальної дисципліни оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточне опитування та самостійна робота (денної форми навчання)										Іспит	Сума
Модуль 1				Модуль 2							
T4	T6	T7	МКР	T10	T11	T13	МКР	ПЗ	СРС	50	100
4	4	4	10	4	4	4	10		6		

Поточне оцінювання упродовж семестру:

1. Модульна контрольна робота - 20б. (2 к.р. по 10балів)
2. Практичне (семінарське) заняття - 24б. (6 пр. по 4б.)
3. Самостійна робота : 6б.

Поточне тестування та самостійна робота (заочної форми навчання)										Іспит	Сума
Модуль 1				Модуль 2						50	100
			МКР				Т14	МКР	СРС		
			15				10	15	10		

Поточне оцінювання упродовж семестру:

4. Модульна контрольна робота - 30б. (2 к.р. по 15балів)
5. Практичне (семінарське) заняття - 10б.
6. Самостійна робота : 10б.
  - а) науково-пошукові і творчі роботи:
    - реферат (захист) -1- 3 б.
    - доповідь, повідомлення (захист) -1- 2 б.
  - б) індивідуальна робота:
    - створення проектів -1- 2б.

На підставі отриманих впродовж семестру суми балів виставляється підсумкова оцінка.

Підсумковий контроль – іспит: 50 балів

Білет складається з трьох питань.

Перше та друге питання передбачає виявлення рівня знань студентів теоретичного характеру і оцінюється максимально по 20 балів.

Третє питання передбачає виявлення вміння студента застосовувати теоретичні знання у виконанні завдань практичного характеру і оцінюється максимально 10 балами.

Одержана на іспиті кількість балів додається до кількості балів набраних студентом впродовж семестру і на основі загальної суми балів ставиться семестрова оцінка в навчальний журнал, залікову відомість, залікову книжку студента.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		
		Екзамен, диференційований залік		Залік
A	90-100	5	відмінно	зараховано
B	81-89	4	дуже добре	
C	71-80		добре	
D	61-70	3	задовільно	
E	51-60		достатньо	
FX	21-50	2	незадовільно	не зараховано
F	0-20	2	незадовільно	не зараховано

8.МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Робоча програма навчальної дисципліни, опорні конспекти лекцій, електронні презентації, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (плани семінарських занять, методичні вказівки до практичних занять, виконання завдань самостійної роботи, перелік літератури).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Комісарова Т.Є. Вікова анатомія та фізіологія людини: навчальний посібник. Харків: ФОП Петров В.В., 2021. 112с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Волковська Г.І. Анатомія, фізіологія , еволюція нервової системи. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 184с.
3. Гігієна дітей і підлітків: навчальний підручник для студентів вищих навчальних закладів / І.Т.Матсар, В.І.Абдулаєв, В.І. Берчіль, О.Г.Луценко. Київ: Гордон, 2019. 364с.

Допоміжна:

1. Антонік В.І., Антонік І.П, Андрванов В.Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Київ: Професіонал, 2019. 336с.
2. Атлас анатомії людини з латинською термінологією: 7-е видання / Френк Г. Неттер. . Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2021. 680с.
3. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сопінм М.Р. Анатомія людини: навчальний підручник. Київ: Нова книга, 2019. 456с.
4. Коляденко Г.І. Анатомія людини. Київ: Либідь, 2018. 384с.
5. Лукашенко Т.Ф., Малишев В.В. Анатомія людини: конспект лекцій. Київ: Либідь, 2018. 112с.

6. Мотузок О.П., Хмелькова А.І., Міщенко І.В. Практикум з фізіології людини: навчальний посібник. Київ: Медицина, 2017. 160с.
7. Сидоренко П. І. Анатомія та фізіологія людини . Київ : Медицина, 2016. 200 с.
8. Сміт І. Людина. Навчальний атлас з анатомії і фізіології. Київ: Дорлінг Кіндерслі, 2017. 240с.
9. Федонюк А.І. Анатомія та фізіологія з патологією. Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. 680с.
10. Фізіологія людини: підручник / В.І. Філімонов. 4-е видання. Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2021. 448с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<https://histologyknmu.wixsite.com/info/textbooks-ru>

- сайт кафедри гістології ХНМУ, де можна завантажити велику кількість книг з гістології та ембріології безкоштовно.

<https://web.telegram.org/#/im?p=@histologyvnm>

- телеграм-канал, який містить мікрофотографії та фото препаратів нашої кафедри гістології, передбачені навчальною програмою..

(https://www.youtube.com/channel/UCbRpfENIEYCawGwYVqE_1EQ)

- перший україномовний канал з гістології, у якому відеоуроки поділені на модулі відповідно до навчальної програми

<https://www.coursera.org/learn/vvedeniye-fiziologiyu>

- курс "Вступ у фізіологію" популярної платформи для навчання Coursera, що містить 10 модулів із фізіології. Навчання доступне з 22 березня, проходження курсу здійснюється по 1 модулю в тиждень. У кінці курсу слухач повинен опанувати базову термінологію, функції клітин, що лежать в основі діяльності органів та їх базові принципи управління